Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Nieuwsbrief Verbeteracties Archeologie

nr. 3, december 2014

In deze nieuwsbrief vindt u nieuwe kennis, producten en kaarten die nuttig zijn voor uw werk. Deze informatie en producten van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed komen voort uit de evaluatie van de archeologiewetgeving in 2011. Op basis daarvan gaf de staatssecretaris van OCW de opdracht om in 11 projecten meerdere verbeterpunten in de archeologische monumentenzorg in te voeren. U leest de stand van zaken en de resultaten hier.

Opent deze nieuwsbrief niet goed in uw mailbox, dan kunt u bovenaan deze nieuwsbrief de online versie openen.
Als u hem liever als PDF downloadt: klik dan hier.

Zie ook: Nieuwsbrief april en Nieuwsbrief juni.

Nieuw

Scheepswrakken in Almere beter beschermd

Topsites

Vorige week is het bijzondere scheepswrak *De Branding* in Almere beschermd door het in te kuilen. Over het schip, één van de 11 scheepswrakken in Almere die als rijksmonument worden beschermd, is een laag kunststoffolie aangebracht. Deze laag voorkomt dat het hout en eventuele vondsten verder uitdrogen en dus verloren gaan. Dit maakt toekomstig wetenschappelijk onderzoek mogelijk.
De inkuiling vond plaats in het kader van het project Topsites. Binnenkort wordt een tweede scheepswrak in Almere op dezelfde wijze beschermd.

Het inkuilen kunt u volgend jaar bekijken in een filmpje.

> *lees 'Twee monumentale scheepswrakken in Almere beter beschermd'*

Vragen en antwoorden online

Archeologie voor Gemeenten

Bij de ontwikkeling of toepassing van archeologisch beleid of archeologische werkzaamheden, hebben gemeenten vaak nog vragen. Bijvoorbeeld over de relatie tussen het bestemmingsplan en nieuwe archeologische bodeminformatie of over de mogelijkheden om samen te werken met andere gemeenten.

De meest gestelde vragen van gemeenten staan nu online op archeologieinnederland.nl. Heeft u een vraag die absoluut niet mag missen in dit rijtje van vragen en antwoorden? Mail het ons naar info@cultureelerfgoed.nl.

> *www.archeologieinnederland.nl/vraagenantwoord*

Coming soon: Onbekend maakt onbemind

Archeologie voor Gemeenten

Omgaan met erfgoed in (voormalige) waterbodems

Maritiem Programma

Hoe krijg ik als ambtenaar de handen op elkaar voor archeologie bij mijn bestuurders? Hoe overtuig ik de betrokken partijen dat archeologie een meerwaarde kan opleveren voor hun plannen? Vragen die het beste beantwoord kunnen worden door die mensen zelf.
Aan de hand van een aantal aansprekende, succesvolle archeologieprojecten zijn verschillende mensen geïnterviewd die daarin een hoofdrol hebben gespeeld. Binnenkort kunt u in drie korte filmpjes hun ervaringen en de succesfactoren horen die bepalend zijn (geweest) voor het realiseren van archeologieprojecten.

> Benieuwd? Bekijk dan alvast de trailer 'Onbekend maakt onbemind' op YouTube

Of het nu gaat om archeologische resten op zee of in de kleine binnenwateren, om scheepswrakken of beschoeiingsresten in grachten of wetering: er ligt een belangrijke taak bij de gemeenten hoe hier mee om te gaan in de ruimtelijke ordening. Tijdens de bijeenkomst 'Erfgoed binnen Boord' op de Bark Stedemaeght bij gemaal De Blocq van Kuffeler (9 okt.) werden vele praktische handvatten voor bestuurders, medewerkers en adviseurs van gemeenten gepresenteerd.

> download hier alle praktische informatie

Tijd-diepteprofielen om paleogeografische kaarten te plaatsen

Kenniskaart Archeologie

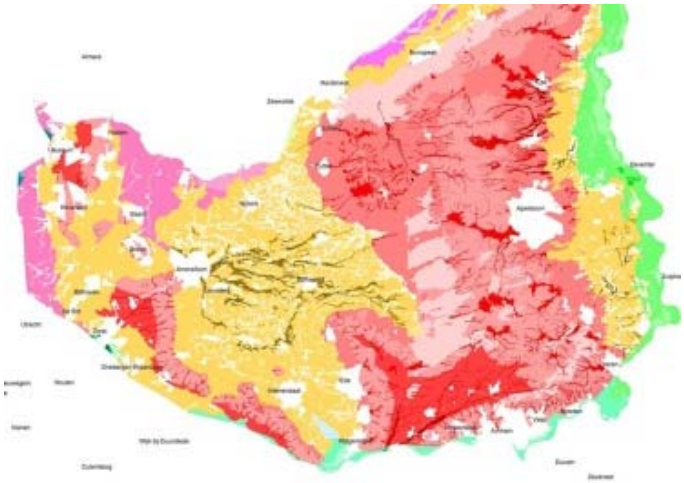
In 2013 zijn paleogeografische kaarten van Nederland gepubliceerd. Deze kaarten reconstrueren het landschap van Nederland in 9000, 5500, 3850, 2750, 1500 en 500 v. Chr. en 100, 800, 1500 en 1850 n. Chr. In aanvulling hierop zijn vijf tijd-diepteprofielen aan de kust van Nederland (zie de rode lijnen op de afbeelding) vervaardigd door P. Vos en S. de Vries (Deltares). Zo wordt inzichtelijk op welke diepte archeologisch erfgoed uit verschillende archeologische tijdperioden in de verschillende kustregio's aanwezig kan zijn.

De tijd-diepteprofielen zijn beschikbaar in pdf format. Bij de nieuwe profielen hoort een korte toelichting van de werkwijze waarop de profielen zijn gemaakt.

> download de tijd-diepteprofielen op de kaartpagina Paleogeografische kaarten op www.archeologieinnederland.nl

Archeologische landschappenkaart voor 9 archeoregio's

Kenniskaart Archeologie

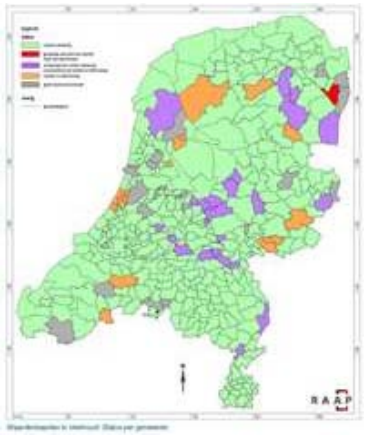

Het type landschap is bepalend of er in het verleden bewoning, economisch gebruik of bijvoorbeeld rituele activiteiten mogelijk waren. De archeologische landschappenkaart, die de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed op dit moment ontwikkelt, biedt een hulpmiddel in het analyseren van dit verleden. De kaart laat verschillende landschappelijke zones, zoals lössplateaus, dekzandruggen en beekdalbodems, zien. Aan deze zones kunnen bijvoorbeeld ook best practices voor het opsporen van archeologische vindplaatsen gekoppeld worden.

Op dit moment zijn de eerste kaarten van 9 archeoregio's in pdf beschikbaar op archeologieinnederland.nl. Op termijn zullen de kaarten ook in GIS formaat te raaplegen zijn. De beoogde gebruikers zijn gemeenten, archeologische bureaus en adviesbureaus.

> Archeologische landschappenkaart

Stand van zaken projecten

Oogsten van gemeentelijke (verwachtings)waardenkaarten

Kenniskaart Acheologie

Archeologisch Adviesbureau RAAP heeft afgelopen maanden de verwachtings-/ waardenkaarten van bijna alle gemeenten verzameld. De kaarten worden nu aan elkaar geknoopt zodat voor het eerst een landsdekkend kaartbeeld ontstaat. Het is daarmee eenvoudiger en sneller om over de gemeentegrens te kijken bij projecten waar meer dan 1 gemeente bij betrokken is.

Door in te zoomen kunnen in de nieuwe kaart alle gemeentelijke kaarten en legenda's worden bekeken. In totaal zijn 1476 kaarten en 560 rapporten verzameld. Van zeven gemeenten worden de kaarten nog verwacht. Er zijn 17 gemeenten waarvan de archeologische kaart momenteel wordt vervaardigd en 23 gemeenten die beschikken over een archeologische kaart maar waarvoor nu een cultuurhistorische kaart wordt gemaakt. Deze nieuwe kaarten zullen bij de vervolgacties in 2015 worden toegevoegd. In 2016 vindt een tweede aanvullingsslag plaats.

De landsdekkende kaart van archeologische verwachtingen wordt begin 2015 gepubliceerd op de website archeologieinnederland.nl.

Nieuwe opdrachten Oogst voor Malta in aantocht

Kenniskaart Archeologie

Op dit moment worden nieuwe opdrachten uitgezet waarin de resultaten uit vroegere Malta opgravingen worden omgezet in kennis over ons verleden. De eerste van de al eerder uitgezette 7 opdrachten zijn eind dit jaar af en de rapporten hiervan verschijnen begin 2015. Het eerste rapport schetst de bewoningsgeschiedenis van de Gelderse Vallei (meer hierover in de volgende nieuwsbrief). De opdrachten zijn allemaal uitgezet vanuit het project Oogst voor Malta.

De nieuwe opdrachten worden via een aanbestedingsprocedure uitgezet. Er worden nu raamovereenkomsten gesloten met alle geïnteresseerde partijen die geschikt zijn om synthetiserend archeologisch onderzoek uit te voeren op één of meerdere onderwerpen (regio/thema). Daarna worden de afzonderlijke opdrachten via minicompetities aanbesteed (vanaf eind 2014).

Voor deze tweede serie opdrachten is goed gekeken naar:

- de belangrijkste archeologische vragen (Nationale Onderzoeksagenda Archeologie)
- de beschikbaarheid van opgravingsgegevens
- de kenniswinst (zie ook onder publicaties in deze nieuwsbrief: 'Archeologische kenniswinst')

Gebruik van producten Kenniskaart door gemeenteambtenaren

Archeologie voor Gemeenten & Kenniskaart Archeologie

Gemeenteambtenaren ruimtelijke ordening moeten op de hoogte zijn van de ondersteunende producten die de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed maakt voor hun archeologiebeleid, maar het zijn vooral de archeologische bureaus, planologische bureaus en archeologisch deskundigen/archeologieambtenaren die er gebruik van zullen maken. Deze conclusie werd gesteld in een workshop op 20 oktober waarin diverse gemeenteambtenaren bijeen kwamen. Zij bespraken hoe de producten vanuit de Kenniskaart Archeologie het beste aan de man gebracht kunnen worden.

Gemeenten gaan vaak op geheel verschillende manieren om met het vaststellen van hun archeologiebeleid. Zo maakt de ene gemeente hierbij bijvoorbeeld wel gebruik van de NOaA of archeologische waardekaarten, de andere gemeente niet. Ook is er soms sprake van tegengestelde belangen waarin de gemeente een positie moet innemen.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gebruikt de input die tijdens de workshop is geleverd om een goede manier te vinden voor de verspreiding van de kennisproducten onder gemeenten.

Publicaties

Archeologische Kenniswinst uit de NOaA

Kenniskaart Archeologie

De Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NOaA) heeft als doel om kennis te vergaren op gebieden waar deze nog ontbreekt. Welke kennis is er de afgelopen jaren behaald? Welke archeologische vragen zijn nu eigenlijk beantwoord? U vindt het in het rapport 'Analyse archeologische kenniswinst (2000-2014)', uitgevoerd binnen het project Oogst voor Malta. De toename van de kenniswinst bestaat uit de verzameling van synthetiserende studies, proefschriften, wetenschappelijke boeken en artikelen.

Nog te behalen winst

Inzicht in potentieel verstorende agrarische activiteiten op archeologie

Kenniskaart Archeologie & Topsites

Landbouw kan verstorend zijn voor de archeologische resten in een gebied. Om deze verstoring te beperken maar ook om onnodig archeologisch onderzoek op al verstoorde bodems te voorkomen, heeft Wageningen Universiteit in opdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de potentieel verstorende agrarische grondbewerkingen geïnventariseerd en beschreven. De resultaten hiervan zijn te vinden in het onlangs verschenen eindrapport Inventarisatie van reguliere teelthandelingen in de landbouw in Nederland.

Opvallend is dat weinig kenniswinst is geboekt over de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Omdat hier nog grote kenniskansen liggen, worden hier binnen het project Oogst voor Malta opdrachten voor synthetiserend onderzoek voor uitgezet. Uiteraard alleen als opgravingen voldoende gegevens hebben opgeleverd om de liggende vragen te beantwoorden.

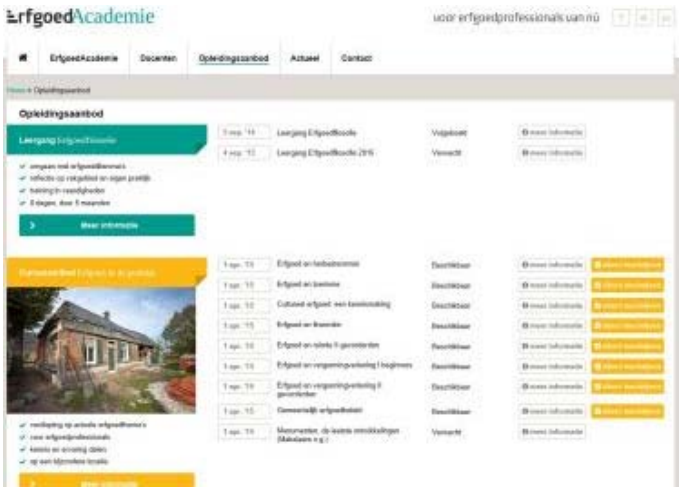
> *rapport 'Analyse archeologische kenniswinst'*

De focus van het onderzoek lag op bewerkingen die dieper gaan dan de gangbare in de landbouw gebruikelijke bewerkingsdiepte van 30 cm. Hieruit blijkt dat zowel reguliere als incidentele grondbewerkingen dieper kunnen gaan dan 30 cm. Dit is afhankelijk van teelt, bodem en grondgebruiker.

In het onderzoek is niet alleen de huidige situatie (sinds 2000) van agrarische activiteiten in kaart gebracht, maar ook die in de periode 1945-2000.

> *download het rapport op www.archeologieinnederland.nl*

Agenda

Erfgoed in de praktijk - cursusaanbod

Hoe kunt u vanuit uw professionele rol zo goed mogelijk een bijdrage leveren aan de erfgoedzorg? Hoe kunt u inspelen op de actualiteiten, welke nieuwe kennis is er beschikbaar en hoe kunt u deze het beste inzetten? De Erfgoedacademie, een initiatief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Nationaal Restauratiefonds, biedt u de mogelijkheid om te leren en uw vaardigheden te trainen. Ook voor gemeenteambtenaren is hier een uitgebreid aanbod te vinden. Sinds kort wordt in de cursussen meer aandacht gegeven aan archeologie, bijvoorbeeld hoe u gemeentelijk erfgoedbeleid kunt opstellen en hoe u erfgoed zo goed mogelijk kunt inpassen binnen vergunningverleningen.

> *bekijk het volledige cursusaanbod op www.erfgoedacademie.nl*

Archeologieplatform van start gegaan

Dit najaar is het Archeologieplatform van start gegaan, een nieuw initiatief waarin de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een podium biedt voor het delen van actuele kennis, opvattingen en nieuwe inzichten op het gebied van archeologie en het agenderen en stimuleren van discussie tussen en met partners in het bestel. Tijdens de bijeenkomsten zullen resultaten van archeologisch onderzoek worden getoond maar ook onderwerpen uit de monumentenzorg wordt belicht. In de agenda van archeologieinnederland.nl vindt u de nieuwe platformbijeenkomsten aangekondigd.

De huidige lezingen van de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie gaan over in dit Archeologieplatform.

Colofon

Meer informatie
Roel Lauwerier, r.lauwerier@cultureelerfgoed.nl
Willemien van de Biezen, w.van.de.biezen@cultureelerfgoed.nl

Heeft u deze nieuwsbrief doorgestuurd gekregen en wilt u de nieuwsbrief ook zelf ontvangen? Schrijf u dan hier in.

Wijzig uw gegevens of meld u af van de nieuwsbrief.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort
telefoon 033-421 7 421 | fax 033-421 7 799
info@cultureelerfgoed.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor jou is bestemd. Indien je niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan je is toegezonden, word je verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Deze e-mailing is verzorgd met MailingLijst